

August, 2001

**PROIECT (public, deschis discutiilor
si contributiilor)**

ROMII DIN SCHINOASA INTRE EXISTENTA MIZERABILA SI NEGLIJENTA DE EXISTENTA

Motto: "O, STEFANE, ESTI MARE SI-NMORMINTAT"

Aceasta fraza stralucita cu acurateta reda chitensenta vietii locuitorilor comunitatii Schinoasa, ea intimpina vizitatorul in biblioteca din Schinoasa-o cameruta mica cu citeva sute de carti. Maretea spiritului si scepticismul fatal al viitorului – aceste au fost impresiile principale in urma vizitei in Schinoasa, transliterate in mottoul raportului.

Despre Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova

Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova este o organizație ne-guvernamentală, independentă, non-profit de drepturilor omului fondată de un grup de activiști în domeniul drepturilor omului în Tiraspol, regiunea Transnistria a Republicii Moldova în 1990 în contextul prăbușirii Uniunii Sovietice.

Comitetul Helsinki monitorizează respectarea angajamentelor în domeniul drepturilor omului asumate de către Republica Moldova în fața OSCE, Națiunilor Unite, Consiliul Europei. Comitetul pledează pentru respectarea, protecția și promovarea drepturilor omului prin expertizare independentă de drepturile omului a cadrului legal și practicilor de aplicare acestora, sprijinirea intereselor publice și acționarea în justiție în susținerea acestora, sporirea gradului de conștientizare în rândurile unor grupuri specifice și a publicului larg referitor la evoluțiile și îngrijorările în domeniul drepturilor omului.

Activitatea Comitetului se călăuzește de acceptarea și perceperea valorilor universale superioare a drepturilor și libertăților individuale, justiției sociale, egalității și nediscriminării.

Comitetul Helsinki din Moldova este membru cu drepturi depline al Federației Internaționale Helsinki pentru Drepturile Omului (cu sediul în Viena, Austria) care deține statutul consultativ pe lângă Consiliul Europei și Națiunile Unite.

Rapoartele detaliate ale Comitetului Helsinki cu privire la subiecte specifice și la situația generală cu privire la respectarea drepturilor omului în Moldova sunt solicitate și servesc drept sursă demnă de încredere pentru un șir de entități specializate, inclusiv cele ce fac parte din Consiliul Europei, ca de exemplu, Înalțul Comisar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (<http://www.commissioner.coe.int/documents/translanshighlights.doc>), Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (<http://www.cpt.coe.int/fr/rapports/inf2000-20fr.htm>), Comitetul PACE de monitorizare a respectării angajamentelor luate de Republica Moldova.

Cercetările, documentările, rezultatele acestora sunt bazate în exclusivitate pe surse și contribuții autentice, indigene având ca informația primară realitățile și situațiile concrete din Republica Moldova.

Web-situl Comitetului Helsinki din Moldova <http://chdom.ngo.moldnet.md>

ENGLISH: SCHINOASA ROMA BETWEEN MISERABLE EXISTENCE AND NEGLIGENCE FOR EXISTENCE

ENGLISH: Motto: OH STEVEN YOU ARE THE GREATEST BUT INBURRIED

CUPRINS:

1. PREFATA.....	4
2. INTRODUCERE	5
2.1 Asezarea geografica	5
2.2 Istoricul comunitatii.....	5
2.3 Populatia, densitatea, familia.....	5
2.4 Administrarea comunitatii.....	5
2. SITUAȚIA MATERIALĂ.....	7
2.1 Locuința	7
2.2 Apa	7
2.3 Electricitatea	7
2.4 Incălzirea.....	8
2.5 Transport/drumuri.....	8
2.6 Alimentarea/magazine	8
2.7 Imbrăcămintea.....	8
2.8 Ajutor umanitar.....	8
2.9 Accesul la informații/comunicații.....	9
2.10 Asistența medicală.....	9
3. EDUCAȚIA	10
3.1 Școala	11
3.1.1 Materiale Didactice	11
3.1.2 Corp Didactic	12
3.2 Biblioteca.....	12
3.3 Grădinița de copii	12
3.4 Religia	12
4. ACCESUL LA SURSE DE EXISTENȚA SI SURSE DE GENERARE A VENITULUI	13
4.1 Angajarea in cimpul muncii/Ocupatia	13
4.2 Asistenta sociala/beneficii	13
4.3 Pamintul ca o sursa de existenta	13
4.4 Cistigarea banilor zi de zi	15
4.5 Cistigarea banilor din afara.....	15
4.6 Practicarea micului bussiness	16
5. Participarea la viata publica.....	17
5.1 Reprezentativitatea	17
5.2 Autoadministrarea	17
5.3 Participarea la luarea deciziei	17
6. Asimilarea si Cultura	19
6.1 Identitatea "Roma".....	19
6.2 Limba.....	19
6.3 Tradițiile.....	19
7. Concluzii si recomandari.....	21

1. PREFATA

In opinia Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova autoritatile publice locale si centrale au instituit un sistem de discriminare institutionalizat privitor la comunitatea Schinoasa si locuitorii acesteia. La fiecare capitol in parte discutat in acest raport: conditiile materiale de baza, educatia si cultura, accesul la surse de existenta, participarea in viata publica, etc sunt constatate violari ale drepturilor omului.

Situatia este atat de alarmanta incit nu poate tolera aminarea si necesita interventia imediata din partea autoritatilor locale si centrale. In primul rind aceasta se refera la conditiile materiale de viata. Neglijenta din partea autoritatilor poate fi calificata ca o exterminare tacita a populatiei comunitatii Schinoasa.

2. INTRODUCERE

Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova a efectuat în data de 11 August 2001 o vizită în comunitatea Schinoasa, Țibirica, județul Ungheni. Echipa a fost compusa din 8 persoane. Vizita s-a inceput cu o conversatie de 2 ore cu primarul comunei Tibirica si seful politiei Tibirica . Comunitatea Schinoasa este coniderata fara perspectiva inca din anii 70 al secolului precedent, statutul practicat de autoritatile sovietice pentru distribuirea si oferirea sprijinului si asistentii finaciare localitatilor rurale.

2.1 Asezarea geografica

Comunitatea Schinoasa se află la o distanță de 70 km nord-vest de mun. Chișinău și 57 km est-nord de orasul Ungheni. Comunitatea Schinoasa face parte din comuna Tibirica, care in afara comunitatii Tibirica (2 300 de oameni) si Comunitatii Schinoasa (275 de oameni sau 400) mai include comunitatea Meleseni (1 800 de oameni).

2.2 Istoricul comunitatii

Istoria apariției acestei comunități este slab cunoscută atât celor din Schinoasa cât mai ales celor din împrejurul comunității. Din discuție cu sătenii istoria apariției Schinoasa se face trimitere la 100 de ani. Localnicii mai batrini ne-au oferit o istorioara despre originea comunitatii Schinoasa. Pe timpuri, un boier Moș Andronic stapînea aceste pămînturi. Un țigan care călătorea pe aici s-a adresat boierului ca să-i dea ceva de lucru și să-i permită să stea pe pămînturile lui. Boierul la rîndul său i-a arătat un loc cu schini și i-a spus: „uite acolo vezi locul cu schini, du-te sii taie si fă-ți acolo un bordei”. Tiganul avînd un șir de rude care-l vizitau des treceau pe la el prin oște, iar unii din ei rămîneau să muncească cu el la boier, împarțînd împreună bordeiul. De aici si s-a pornit denumirea localului si a celor care s-au stabilit in aceasta parte a mosiei boierului-Schinoasa.

2.3 Populatia, densitatea, familia

Comunitatea Schinoasa este o localitate compact populată de Romi cu o populatie de 270 romi, peste 70 de familii. Familiile variaza de la 2-9 membri. In timpul vizitei localnicii afirmau ca numarul de locatari constituie in jur la 400 de personae (ce ar constituie aproximativ 6% din surse oficiale, si 8,8% considerind ca numarul este 400 real din populatia comunei Tibirica).

2.4 Administrarea comunitatii

Comunitatea Schinoasa cu o populație de peste 275 de oameni (aproximativ 6%), împreună cu comunitatea Țibirica, cu o populație de 2 330 (aproximativ 53%), și comunitatea Meleşeni, cu o populație in jur la 1800 (aproximativ 40%) de oameni, formează o singură comună Țibirica, ca unitatea administrativă teritorială are o singură primărie în satul Țibirica. Conform Legii cu privire la unitatea teritorial administrativă satul Țibirica se află în subordonarea județului Ungheni. In total populatia comunei Tibirica constituie in jur la 4 400 de persoane. Anterior se afla în subordinea raională Calarași. Toate satele sunt situate aproape unul de altul, astfel Țibirica și Meleşeni sunt la o distanță liber văzut cu ochiul, iar Schinoasa la distanta de 3-4 km.

Bugetul primariei constituie 800 000 lei din care real se acumuleaza doar 600 000 lei pe an. Jumatate din veniturile in buget constituie contributiile locale si jumatate contributiile din

bugetul central. Venitul local se compune din impozitul pe proprietate si funciar. Cheltuielile constituie: salariile in sectorul public-45%, pregatirile pentru iarna, reparatie (procentul necunoscut), cultura si educatie-3%.

Primarul comunii Tibirica, inclusiv a comunitatilor Meleseni si Schinoasa este Spinu Anton, candidat independent.

2. SITUAȚIA MATERIALĂ

Comunitatea Schinoasa este situata la citiva km de la soseaua spre Tibirica. Nu se gaseste nici un indicator care ar atesta existenta comunitatii. Drumul neasfaltat ne conduce in vale in directia padurii. La un moment dat in drum apar copii – primul semnal al comunitatii Schinoasa care ne va insoti pretutindeni si care ne va inspira sa dedicam eforturile noastre pentru a aduce acest mesaj de disperare spre publicul larg.

Drumul merge brusc in vale, incat crezi ca autoturismul nu va rezista unghiul de coborire, localnicii ne indeamna sa iesim si sa lasam transportul sus la intrare in Schinoasa. Mergem totusi mai departe, oprindu-ne la inceputului unei strazi care, dupa cum am vazut mai tirziu, este signura arterie pe marginea careia se intind locurile si casele. Lungimea strazii e probabil ceva mai mult de 1.5 km. Doar in citeva minute esti in centrul satului, un loc mai mare liber, o fintina. Localnicii ne inconjoara din toate partile, copii multi, multa jale, saracie, disperare. Un copil, vazindu-ne un carnetel de luat notite, ademeneste parintele pe parcursul a trei ore cit ne-am aflat la Schinoasa ca plinge dupa o carte cu desene. Chipul copilului dezbracat sau cu haine rupte de provinienta second hand, neincaltat cu ochii infometati ramine si persista ca imagine integrala despre comunitatea Schinoasa.

2.1 Locuința

Din afirmațiile primarului din Tibirica – în localitatea Schinoasa sunt situate circa 70-100 case de locuit, însă aflându-ne în Schinoasa am constatat că ele sunt la număr nu mai multe de 50. Practic, toate aceste locuințe aflându-se într-o stare deplorabilă. Considerăm că în cazul în care o comisie specializată ar verifica starea tehnică a acestor case – 90% din ele vor fi considerate avariate și vor necesita a fi demolate, însă locuitorii n-au de alege...nu dispun de surse financiare pentru a repara și a aduce locuințele sale în condiții satisfăcătoare de trai.

Toate casele sunt de niște dimensiuni foarte mici, necătfînd la faptul că în ele locuiesc mai multe familii. Casele sunt facute din materialul de lut, acoperite cu foi de ardezie. In majoritatea caselor jeamurile sunt inchise cu pelicula. In Schinoasa am vazut multe familii cu copii casatoriti care locuiesc in aceeasi casa. Localnicii se pling ca vara de fapt nu e problema ca barbatii pot dormi si afara, inasa cind e rece, de regula singura odaie locuibila, in afara bucatariei improvizate si antreului, este prea mica pentru o familie cu trei-patru copii.

2.2 Apa

Din spusele autoritatilor locale in localitatea Schinoasa sunt 4 fântâni (la o populație de 270 persoane, adică în medie 67 de persoane la o fântână), o altă sursă de apă potabilă lipsește. In realitate am vazut doar doua fintine de care se folosau in mod pemanent localnicii. Apa curenta lipseste in Schinoasa. Dorind să vedem ce apă este în fântâni, am scos o căldare de apă din una din fântâni – apa era năsiposă de o culoare galbenă, chiar și după o durată de 10 minute apa nu s-a limpezit pentru a putea fi consumată. In realitate localnicii sustineau ca doar doua fintini pot fi considerate in functiune.

2.3 Electricitatea

Marea majoritate a populației Schinoasei nu dispune de electricitate deoarece nu are surse financiare pentru plata facturilor de consum a energiei electrice pentru ce au fost deconectati de furnizorul de energie electrica.

2.4 Incalzirea

O rețea de încălzire termică în localitate lipsește. Încălzirea în locuințe se înfăptuiește cu lemne, însă păturele din împrejurări din care locuitorii Schinoasei ar putea colecta lemne pentru încălzirile locuințelor nu le aparțin. Din acest motiv, colectarea lemnului uscat, ne mai vorbind de tăierea forstierilor, pentru ași încălzi locuințele poate aduce la o pedeapsă penală, iar în cel mai bun caz la o amendă administrativă.

Un caz caracteristic a ajuns în atenția noastră când un locuitor al Schinoasei – barbat de vîrsta de 40 de ani- a fost condamnat la privațiune de libertate pe perioada de 4 luni (procurorul cerea 6 luni) pentru cîteva druci taiati din padure din apropiere pentru a incalzi subreda casuta și familia de 3 copii.

2.5 Transport/drumuri

Localitatea Shinoasa se abate la o distanță de circa 1 km de la traseul care merge spre Țibirica. Nu există nici un indicator care ar indica existența unei așezări rurale pe drumul neasfaltat cuprins de terenuri arabile. În toată localitatea Schinoasa nu este asfaltat nici un metru de drum. În toată localitatea Schinoasa există numai un proprietar care deține un mijloc de transport auto, însă nici acela nu funcționează. În cazurile de necesitate de asistență medicală de urgență, din cauza drumurilor necarusabile în timpul de toamnă și iarna, localnicii sunt nevoiți să transporte ca ajutorul țarței improvizate de scara de lemn persoana cîtiva km pînă la sosea.

Lungimea totală de drumuri cu acoperirea tare, drumul asfaltat, în Țibirica este de 6 km, din care 5 revine comunității Țibirica, 1 km comunității Meleseni și 0 km comunității Schinoasa.

2.6 Alimentarea/magazine

Alimentarea – o necesitate pentru fiecare ființă pentru ași continua viața. Practic toate familiile din localitate se alimentează din recoltele acumulate de pe pămîntul aferent la casă. Însă pămîntul aferent la locuință nu depășește 20-25 ari, necătînd la faptul că familiile sunt numeroase, de alt pămînt locuitorii nu dispun.

Cel mai apropiat magazin se află la o distanță de 4-5 km – în Țibirica. Locuitorii Schinoasei sunt nevoiți să parcurgă pe jos așa o distanță pentru a procura 2-3 pâini sau un kg de sare. Pentru a înființa un magazin în localitatea Schinoasa locuitorii afirmă că sunt necesare niște investiții enorme de care ei nu dispun.

2.7 Imbracamintea

Lipsa locurilor de muncă, necesitatea de a se alimenta lipsește populația din punct de vedere material de ași procura îmbrăcăminte și încălțăminte. Din discuție cu localnicii aflăm ca aceștia în rare cazuri procură ceva de îmbrăcat sau încălțat și o fac aceasta numai din mărfurile „second hand”, deoarece nu-și poate permite procura o haină nouă. Copiii de o vîrstă de 3-4 ani umblă prin stradă în cutumele lui „Adam și Eva” deoarece părinții nu au în ce să se îmbrace, însă problema se va înrăutăți odată cu sosirea iernii... în ce vor fi îmbrăcați atunci acei copii?

2.8 Ajutor umanitar

Din afirmațiile primarului din Țibirica au fost distribuite unele ajutoare umanitare celor mai bătrîni locuitori ai comunei, însă locuitorii Schinoasei afirmă ca nici unul din ei n-a beneficiat de careva ajutor umanitar.

2.9 Accesul la informații/comunicații

În localitatea Schinoasa nici un cetățean nu este abonat la careva revistă, ziar sau cotidian și nu din motivul că nu le-ar dori să le aboneze dar din simplu motiv – sursele financiare. Primăria beneficiază aproximativ de vre-o 10 abonări de reviste, ziare și cotidiene, însă n-am observat nici un anunț pe panourile informaționale ale primăriei că fiecare doritor ar putea lua cunoștință cu aceste reviste. Deasemenea în localitatea Schinoasa lipsește postul de „Radio Național”, locuitorii din această localitate sunt într-o prăpastie de necunoaștere a informației. În Schinoasă nu este nici un telefon, locuitorii afirmă că a fost o rețea de telefon însă ea a fost deconectată de la Primăria Țibirica, iar numărul de telefon a fost instalat la contabilitatea Primăriei.

Una din principalele solicitari din partea locuitorilor comunei Schinoasa a fost instalarea telefonului. Localnicii povesteau multe exemple cind din cauza lipsei de telefon sufera in primul rind copiii si batrinii pentru ca nu pot alerta asistenta medicala de urgenta. De asemenea, in multe cazuri exceptionale politia nu poate fi informata pentru a interveni. Intr-un caz un grup de persoane necunoscute au intrat in comunitate si au rapit o femeie care incepusera o afacere mica, ultima fiind batuta cu cruzime.

2.10 Asistența medicală

Din afirmațiile primarului din Țibirica în comună sunt trei medici, de asistența cărora pot beneficia oricare locuitor al comunei. Localul unde se află medicii se află în Țibirica, deci în cazul în care unul din locuitorii Schinoasei necesită consultarea unui din medici el trebuie să parcurgă o distanță de 4-5 km pe jos. O altă alternativă lipsește. Deasemenea în cazurile grave locuitorii Schinoasei trebuie să parcurgă așa o distanță pe jos, deoarece în Schinoasă mijloace de transport practic lipsesc.

Telefonul a fost taiat cu citiva ani din comunitatea Schinoasa pentru ca, dupa cum afirma primarul Tibiricai, localnicii au deteriorat linia de telefon. Din conversatia cu localnicii am aflat ca numarul de telefon a fost preluat de contabilitatea primariei¹.

---

¹ Numarul de telefon 95 244 este gestionat de contabilitatea primariei Tibirica, anterior fiind la dispozitia comunitatii Schinoasa.

3. EDUCAȚIA

Locuitorii din Schinoasa beneficiază de o școală primară, prevăzută pentru clasele I-IV. Copiii care frecventează această școală la absolvire sînt trecuți în școala din Țibirica, unde școlarizarea lor continuă de la clasele V la XII. Tot în Țibirica este și o școală primară frecventată de copiii din Meleşeni și Țibirica.

În timpul Uniunii Sovietice, copiii din Schinoasa erau aduși cu un transport special la școala din Țibirica, asigurându-le astfel acces liber la învățatură. Chiar și după destrămarea Uniunii Sovietice, copiii continuau să frecventeze școala din Țibirica, fapt atestat prin numărul, chiar dacă mic, al absolvenților.

Momentul în care s-a produs scindarea, ruperea legăturii între școala primară din Schinoasa și școala din Țibirica nu a putut fi stabilit de grupul Comitetului Helsinki. Cert este că colaborarea între aceste școli este foarte slabă. Dl. Primar a comunicat că nu este nici un impediment pentru copiii din Schinoasa în frecventarea școlii primare din Țibirica. Posibil că e adevărat, dar cum să vină un copil de 7,8,9 ani la școală în Țibirica din Schinoasa, parcurcînd zilnic o distanță de 4 km. În special iarna această deplasare se face foarte dificilă. O altă problemă este marginalizarea locuitorilor din Schinoasa de către băștinașii din Țibirica și Meleşeni, care se face resimțită și în rândurile copiilor. Nu odată s-a făcut auzită fraza că copiii sînt maltratați la școală, de profesori și colegi, pentru că sînt romi și acesta este unul din primele motive aduse ca răspuns la întrebarea adresată locuitorilor din Schinoasa despre școlarizarea copiilor lor.

Constituția Republicii Moldova² prin articolul 35 asigură fiecărui dreptul la învățatură prin învățământul general obligatoriu.

Pentru același lucru se face și evidența obligatorie a copiilor de la 5 la 16 ani în fiecare unitate administrativ teritorială³. Chiar primul alineat din Instrucțiune enunță scopul pentru care se instituie o astfel de evidență: „Evidența copiilor și adolescenților cu vârste între 5 și 16 ani inclusiv se ține permanent în scopul pregătirii copiilor către școală și realizării învățământului obligatoriu de 9 ani”. Aceeași Instrucțiune, adoptată pentru executarea Legii cu privire la învățămînt, prevede: „organele de administrare publică locală poartă răspundere de încadrarea în pregătirea obligatorie către școală a copiilor de la 5 la 16 ani în grădinițe, în grupele (clasele) pregătitoare din școli sau în familii, și de școlarizarea integrală a copiilor și adolescenților cu vârste între 7 și 16 ani, implicând în procesul de ținere a evidenței structurile locale ale statisticii de stat.”

Din aceste prevederi reiese că statul nu impune copiilor să învețe, doar le asigură în mod obligatoriu un loc în banca școlară și condiții pentru a studia. În comuna Țibirica nu s-a întreprins minimul efort pentru asigurarea învățământului primar obligatoriu pentru copii din Schinoasa: condiții normale pentru studii, corp didactic responsabil, materiale didactice, etc.

Din informațiile dispuse de administrația publică locală 3% din bugetul primăriei este cheltuit pentru susținerea educației și culturii în Țibirica, ceea ce ar constitui probabil suma de 18 000 lei real sau 24 000 lei în bugetul aprobat.

Tabelul 1. Alocatiile pentru educatie si cultura pe comuna Tibirica

bugetul aprobat, lei	800 000,0
bugetul real, lei	600 000,0
cultura si educatie (real), 3%, lei	18 000,0

² Vezi Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 Iulie 1994, art.35 – Dreptul la învățatură;

³ Vezi Hotărârea Guvernului nr. 434 din 23.07.1996 prin care se adoptă Instrucțiunea cu privire la evidența copiilor și adolescenților cu vârsta între 5 și 16 ani;

cultura si educatie aprobat, 3%, lei	24 000,0
lunar Schinoasa, lei	40,0
annual Schinoasa, lei	480,0
% din cultura pe total pentru Schinoasa	0,1
alocatii pe persoana Schinoasa, lei	1,8
alocatii pe persoana Tibirica in afara Schinoasei, lei	299,8

Primaria Tibirica achita lunar 20 de lei pentru intretinerea scolii si 20 de lei pentru intretinerea pentru intretinerea bibliotecii, persoanelor carora le apartine incaperea. Scoala din comunitatea Schinoasa pentru clasele primare are doi profesori, salariile carora se include in linia bugetara salariile functionarilor publici. Alte cheltuieli pentru sustinerea educatiei si culturii in comunitatea Schinoasa din partea primariei nu au fost atestate sau comunicate de localnicii comunitatii Schinoasei sau din partea primariei. Astfel, contributia lunara pentru educatie si cultura pentru comunitatea Schinoasa constituie 40 lei lunar sau 480 lei annual, ce ar constituie 0,08% din alocatiile totale pentru cultura si educatie. Atunci cind comunitatea Tibirica si Meleseni beneficiaza de aproape 300 lei pe persoana.

Tabelul 1 demonstreaza elocvent discriminarea in vederea sustinerii educatiei si culturii in comunitatea Schinoasa, luand in comparatie suportul pentru educatie si cultura pe comuna Tibirica.

3.1 Școala

Școala din Schinoasa este închiriată de primăria din Țibirica de la o persoană privată. Se află în ograda unei familii de romi separat de locuința lor și pune la dispoziția copiilor două odăi, amenajate în forma claselor de studii, cu bănci școlare și tablă de scris. Învățământul copiilor este planificat în două schimburi.

Plata pentru chiria școlii, plătită proprietarului, constituie 20 de lei. În această sumă se include de asemenea și menținerea curățeniei în clasele de studii. Real, o sumă de 20 de lei, nu poate acoperi cheltuielile legate de menținerea funcționalității clădirii, incluzând și reparațiile curente.

Dl. Anatol Spînu, primarul comunii Țibirica, fiind intervievat a comunicat că au fost alocate mijloace financiare necesare pentru vopsirea și văruierea încăperii, acțiuni de pregătire pentru noul an școlar.

Deplasându-se la fața locului, echipa Comitetului Helsinki a vizitat școala și a discutat cu proprietarul, care a comunicat că clădirea a fost văruiată din contul propriu, banii de la primărie nu au primit. Condiția generală a școlii poate fi apreciată ca un minim asigurat pentru primirea școlărilor și petrecerea lecțiilor. Unicul mobilier îl constituie băncile școlare și tabla de scris, distruse și vechi.

Ferestrele de la uși nu au sticlă, iar încăperea nu se încălzește (nu-i nici sobă, nici conducte cu gaz, nici calorifere). Pe timp de iarnă școlarizarea se face imposibilă din cauza frigului.

3.1.1 Materiale Didactice

Am intervievat copiii pentru a afla despre materialele didactice pe care le folosesc pentru studii. Copiii au confirmat că profesoara are un abecedar pe care îl arată la lecții, dar nici unul din ei nu a ținut abecedar în mână. Caiete, pixuri, creioane, cărți nu au, pentru că părinții nu-și pot permite să le procure.

3.1.2 Corp Didactic

Corpul didactic, format din 2 profesoare de clasă primară, angajat să predea copiilor din Schinoasa, manifestă un slab interes în instruirea lor. Dovada vorbitoare a acestui fapt sînt însăși copiii, care avînd vârsta de 10-12 ani, sînt în clasa I-ia și nu știu a număra și a citi. Acești copii nu știu în ce țară locuiesc și nici care este capitala.

Lumea pentru ei se mărginește cu Schinoasa, un sat din 275 de locuitori, fără casă de cultură, magazin, fântâni cu apă potabilă, etc.

Din numărul total de 60 de copii a comunii Țibirica, 25 sînt din Schinoasa. Deci, aproximativ jumătate din copii sînt ignorați în școlarizare.

3.2 Biblioteca

Ca și școala, biblioteca din satul Schinoasa se află în ograda unei persoane private și ocupă spațiul unei singure odăi. Locuitorii din Schinoasa nu țin minte cînd ultima dată a fost efectuată reparația încăperii. Toate reparațiile curente au fost făcute de proprietarul clădirii și constau în văruiere, vopsire, curățenie. La ușa de la intrare în loc de sticlă e pusă o carte, „Luceafărul” lui M. Eminescu.

Din numărul total de cărți, aranjat pe polițe, doar 1/3 sînt în grafie latină, celelalte deși în română, sînt cu grafie chirilică. Deși copii nu știu a citi, le place mult să țină cărți în mîină și să le privească, dar accesul în bibliotecă este limitat.

Bibliotecara vine din comuna Țibirica de două ori pe săptămână pentru a deschide biblioteca pe o jumătate de zi.

Bibliotecara precedentă, după cum ne-au povestit localnicii, după ce a fost disponibilizată a urcat toate lucrurile mai bune din biblioteca (scaune, covorul, etc) în masina, de atunci bibliotecara nouă se folosește de ultimul scaun bun al stăpînului – un mosneag batrin care a oferit casa proprie în acest scop.

3.3 Grădinița de copii

Copii din satul Schinoasa nu sînt antrenați în educația preșcolară pentru că nu este o grădiniță de copii.

3.4 Religia

Unica biserică din comună se află în satul Țibirica. Locuitorii din Schinoasa pot participa la slujbele religioase cînd doresc.

Deservirea ritualurilor religioase se face de preot la solicitarea din partea locuitorilor.

4. ACCESUL LA SURSE DE EXISTENTA SI SURSE DE GENERARE A VENITULUI

Dezvoltarea comitatii Schinoasa a fost perezclitata si pusa sub semnul de intrebare inca din timpurile sovietice, cind autoritatile practicau atribuirea statutului de comuna cu perspectiva – care oferea beneficii si supportul financiar, si statutul de comunitate fara perspectiva care rezulta in lipsa de sprijin si atentie in dezvoltarea comunitatii. Prin urmare, comunitatea devine un satelit al comunii principale. Comunitatea Schinoasa a primit un astfel de statut in anii 70, impactul acesteia asupra dezvoltarii de lunga durata a fost cunoscut, pe cind nu facea parte din comuna Tibirica. Din informatiile obtinute de la autoritatile locale acesta a determinat ca autoritatile sa includa comunitatea in comuna Tibirica *de jure*, ceea ce nu s-a intimplat *de facto*.

Din satele cu populatia compacta a Romilor din sectorul Calarasi- cum ar fi Ursari, in componenta comunei Pirljoteni; Parcani – respectiv Raciula, toate au un statut de comunitate satelit, purtind aparenta atribuirii statutului de comunitate fara perspectiva de dezvoltare.

Efectele atribuirii statutului de comunitate fara perspectiva a avut un rol important in declinarea bunastarii comunitatii, reducerea beneficiilor retribuite in mod centralizat pentru utilitatile si beneficiile publice.

4.1 Angajarea in cimpul muncii/Ocupatia

Angajarea in cimpul muncii in sectorul public lipseste in comunitatea Schinoasa. Citeva locuri publice: profesori scolari de clase primare, biblioteca sunt ocupate de persoane din Tibirica pentru ca in comunitatea Schinoasa nu se gaseste o singura persoana cu studii speciale necesare. Alte servicii publice nu sunt prevazute in bugetul primariei Tibirica.

Sectorul privat nu exista in Schinoasa. Incercari de a porni un magazin, o mica afacere locala au fost oprite fie ca din considerente de obtinere a licentei care eventual costa ridicandu-se la mai mult de 1 200 lei- ce constituie o suma importanta pentru locuitorii sau din cauza interventiilor abusive din parte persoanelor criminale, impiedicind o astfel de incercare.

4.2 Asistenta sociala/beneficii

Beneficii si indemnizatii sociale reprezinta practice o singura sursa permanenta de existenta pentru persoane de virsta pensionara si copii orfani. Doar 30 de persoane beneficiaza de pensia sociala de somaj care constituie 60 lei lunar (mai putin de 5 EURO lunar).

O problema aparte constituie neinregistrarea nasterii copiilor ceea ce conduce la necunoasterea reala a numarului de copii si eventual neincluderea in lista beneficiarilor de asistenta sociala. Spre exemplu, primarului comunei nu dispunea de informatii ca in Schinoasa erau familii cu 7 si mai multi copii.

4.3 Pamintul ca o sursa de existenta

Atribuirea statutului de comuna fara perspectiva si includerea *de jure* si nu *de facto* a schinoasei in comuna Tibirica a cauzat multiple repercusiuni comunitatii Schinoasa si locuitorilor sai. Comunei apartinea o parte din paminturile situate pe dealul dupa padure in spre comuna ... si deasemenea alte paminturi din imprejurime, inclusiv fisiile si padurile din apropiere. In comuna Schinoasa a existat colhozul “Dimitrov”, ferma de vaci. Aceste forme de productie agricola asigurau un anumit nivel de trai pentru locuitorii comunei anterior atribuirii statutului. Nu se cunoaste cu certitudine suprafata pe locuitor sau familie sau produsul pe familie atunci cind paminturile au fost gestionate de colhozul “Dimitrov”. Insa probabil ca se poate face concluzia ca aceste nu ar fi indeajunse pentru a asigura “competitivitatea” de productie a formei

colective de producere de colhozul “Dimitrov” in comparatie cu unitatile colective din vecinatate, din Tibirica, spre exemplu. Aceasta concluzie, probabil, nu ar avea un support echivalent in timpurile de astazi. Economia sovietica impusesera conditii dure, adeseori, daca nu in principiu, trecind cu vederea necesitatile individuale de grup particulare, de conformare principiilor doctrinare de colectivizare. Probabil ca acest argument ar fi fost pus la baza deciziei de atribuire a statutului de comunitate fara perspectiva si alipire a comunitatii Schinoasa comunei Tibirica. Probabil, ar fi existat si alte argumente, mai mult fundamentate de intentia de asimilare a individualismului si particularitatii dar in virtutea faptul ca nu exista sprijinul direct pentru aceasta, vom prefera sa ometem aceste considerente.

Din momentul corespunzator formele de producere colectiva au fost desfiintate si alipite unitatilor de producere colectiviste din comuna Tibirica. Paminturile si alte resurse fixe au fost trecute sub gestionarea comunei Tibirica. Probabil ca ein acest moment schimbarile au contribuit la educarea atitudinii reticente din partea locuitorii cmunitatii Schinoasa la participarea in producerea colectiva sub auspiciile comunei Tibirica.

In 1992 legea cu privire la privatizarea a pamintului a produs un efect descrimator privitor la distribuirea echitabila a paminturilor locuitorior comunei Schinoasa in raport cu alti locuitori ai comunei Tibirica in vederea alocarii cotei de pamint aflate in posesia si administrarea unitatilor colective de productie din Tibirica. Din informatiile obtinute de la autoritatile locale din numarul total de locuitori ai Schinoasei doar 5% au participat la privatizarea paminturilor apartinute colhozului din Tibirica. Prin comparatie doar 5% din locuitorii comunei Tibirica (in afara locuitorilor din Schinoasa) nu au participat la privatizarea pamintului.

Din informatii obtinute de la autoritatile locale am aflat ca doar 5 sau 6 persoane din comunitatea Schinoasa au participat la privatizarea si au primit cotele de pamint, sau doar 1,9% din populatia totala a comunitatii Schinoasa. Ceilalti fiind disqualificati pentru participarea la privatizarea pamintului. In realitate ceilalti ramasese doar cu paminturile adiacente caselor de locuit ceia ce constituia in cele mai bune cazuri 15-20 sote de m2 de pamint la cele 5-6 persoane in mediu pe familie ca singura sursa disponibila de generare a veniturii. Evident ca aceasta sursa de generare de venit este departe a fi suficienta.

Table 2. Accesul la pamint ca sursa de generare a veniturii

	c-tatea Schinoasa	c-tatea Meleseni	c-tatea Tibirica	comuna Tibirica
populatia	270,0	1 800,0	2 330,0	4 400,0
%	6,1	40,9	53,0	100,0
cota de pamint unitara	80	160	80	106,7
numarul de beneficiari	5	700	1220	1 925,0
suprafata de paminturi privatizate, ha	400,0	112 000,0	97 600,0	210 000,0
% de persoane participante la privatizare din numarul total de locuitori din comunitatea respectiva	1,9	38,9	52,4	
% de persoane participante la privatizare din comunitate respectiva raportat la numarul de beneficiari pe comuna	0,3	36,4	63,4	
% de suprafata detinut pe cap de locuitor	0,2	53,3	46,5	

Pentru comparatie din comunitatea Tibirica au participat 1 220 de persoane, sau 52% din populatie, in Meleseni 700 de persoane, sau 39 %. Tabelul demonstreaza ca comunitatea Schinoasa constituind 6% din populatia totala a comunei Tibirica, detine doar 0,2% din suprafata totala atribuita comunei Tibirica. Respectiv pentru Meleseni-53% si Tibirica-46,5%.

Discalificarea de la participarea la privatizarea paminturilor s-a efectuat in baza prevederilor legii mentionate, reiesind din criteriul, precum ca persoanele eligibile pentru privatizare ar fi trebuit sa faca la momentul privatizarii parte din colhozul respective in calitate de angajat. In varianta oficiala a autoritatilor publice locale doar 5% din locuitorii comunitatii Schinoasa s-au calificat si 95% din locuitorii comunii Tibirica au demonstrat eligibilitatea. Cifrele sunt prea transante incat sa fie puse sub semnul de intrebare daca autoritatile locale au avut o intentie rezonabila de a respecta principiul justitiei si echitatii sociale privitor la locuitorii comunitatii Schinoasa. De fapt, din discutiile cu locuitorii comunitatii Schinoasa am aflat ca o buna parte din locatari, daca nu cea mai mare parte, sau cel putin comparabila cu cea din comuna Tibirica a lucrat in colhozul respectiv anterior perioadei de 1992, dar "in virtutea circumstantelor care s-au creat nu au fost eligibile" pentru participarea la privatizarea. Probabil ca la moment nu este oportun sa discutam in detalii daca reabilitarea sau calificarea la privatizarea s-a efectuat in mod echitabil pentru ca de fapt obiectivul raportului este altul si anume demonstrarea cum lipsa de acces la sursele de generare a venitului rezulta in mod direct in insaracirea locuitorilor comunitatii Schinoasa sub limita acceptabila in timp doar de 5-6 ani.

Exemplul dat demonstreaza elocvent in fapte cum practicile discriminatorie in ceea ce priveste distribuirea surselor de venit, produce rezultate negative pentru un grup dezavantajat. In aceste conditii de fapt examinarea aspectului de existenta a discriminarii directe devine un subiect pur teoretic.

4.4 Cistigarea banilor zi de zi

Una din putine surse de generare a venitului pentru locatarii comunitatii Schinoasa ramine lucrul cu ziua. Lucrul cu ziua presupune angajarea pentru lucrari agricole grele la locuitorii din comuna Tibirica si alte comune din vecinatate pentru prelucrarea pamintului. Taxa standarda aplicata constituie 10 lei pentru o zi de lucru. Angajarea nu prevede si hrana, doar apa. Femeile, copiii dar si barbatii in virsta, care nu pot pleca pentru lucrari agricole in Ukraina au doar aceasta sursa de venit.

4.5 Cistigarea banilor din afara

O alta sursa de generarea a venitului constituie plecari la lucrari agricole in Ukraina de est pentru perioada de primavara, vara si toamna. Cistigul lunar pentru munca fizica grea, sub soare si fara muncara din partea patronilor, doar cu apa in mediu constituie 100-150 EURO. Munca de doua-trei luni insa in cele mai multe cazuri este zadarnicita pentru ca cistigul este ridicat de vamesii ukraineni sau de diferite grupari criminale care ii determina si ii jafuiesc in drum spre acasa, in special in regiunea Harkov, Ukraina.

In comunitatea Schinoasa am auzit multe intimplari tragice povestite de femeile despre barbatii lor jafuiti, batuti intorcindu-se din Ukraina cu cistigul de citeva sute de dolari. Probabil ca aceasta sursa ramine singura sursa de acumulare a venitului pentru o buna parte din localnici de virsta activa.

4.6 Practicarea micului bussiness

O alta sursa de venit pe care au incercat citiva din locuitorii Schinoasei a fost deschiderea afacerii mici cum ar fi un magazin, etc. Din pacate toate incercarile au iesuat un urma implicarilor gruparilor criminale.

5. Participarea la viata publica

5.1 Reprezentativitatea⁴

Nici un reprezentant in consiliul comunei nu este ales din partea comunitatii Schinoasa. Membrii consiliului comunei Tibirica, inclusiv si din partea comunitatilor Meleseni si Schinoasa

Bordei Vasile, Conventia Democrata din Moldova, tel: 65 344
Bordei Maria, Conventia Democrata din Moldova, rel: 65 225
Bordei Iurie, Conventia Democrata din Moldova, tel:
Gutu Grigore, Conventia Democrata din Moldova, tel: 65 212
Burnivaeva Maria, Conventia Democrata din Moldova, tel: 65 251
Lupu Dumitru, Partidul Democrat, tel: 65 240
Postica Ion, Partidul Democrat, tel: 65 259
Lavric Boris, Partidul Comunistilor, tel: 65225
Zubcu Partidul Comunistilor, tel: 65225

Nu este nici o persoana care ar reprezenta interesele comunii Schinoasa.

Tabelul 3. Populatia raportata la reprezentarea teoretica in organele locale

	c-tatea Schinoasa	c-tatea Meleseni	c-tatea Tibirica	comuna Tibirica
populatia	270,0	1 800,0	2 330,0	4 400,0
%	6,1	40,9	53,0	
numarul de consilieri	0,6	3,7	4,8	9,0

Sau, in cazul in care numarul de persoane in realitate este 400 de persoane, atunci:

	c-tatea Schinoasa	c-tatea Meleseni	c-tatea Tibirica	comuna Tibirica
populatia	400,0	1 800,0	2 330,0	4 530,0
%	8,8	39,7	51,4	
numarul de consilieri	0,8	3,6	4,6	9,0

5.2 Autoadministrarea

Nu exista nici o forma de autoadministrare in comunitatea Schinoasa.

5.3 Participarea la luarea deciziei

Numarul de persoane cu dreptul la vot din Schinoasa constituie 100 de persoane. In alegerile locale care au avut loc in februarie 2001, doar 50% din persoane cu dreptul la vot din comunitatea Schinoasa au participat la alegerile. Realizarea eficienta a echitatii sociale pentru

---

⁴ Comitetul Helsinki regreta ca numele persoanelor in acest subcapitol nu sunt verificate, intrucit au fost preluate la auz din spusele primarului comunii Tibirica.

locuitorii comunitatii Schinoasa este imposibila in conditiile de lipsa a reprezentarii intereselor in organelle autoritatii publice locale.

6. Asimilarea si Cultura

Se pare ca gradul de asimilare a fost atat de mare incit elementele traditionale de distingere a localnicilor dupa limba, traditii si modul de viata culturala nu poate fi aplicabil cu success. Aparenta exterioara si autoidentificarea probabil ramin cele mai importante elemente in identificarea Roma a locuitorilor din comunitatea Schinoasa ca fiind Romi. Alocatiile discriminatorie mult sub nivelul mediu pe comuna practice determina imposibilitatea locuitorilor comunitatii Schinoasa sa mentina, practice si sa devolve identitatea sa.

6.1 Identitatea "Roma"⁵

Este foarte dificila problema identitatii Roma. Desi primarul si autoritatile sustin ca localnicii din comunitatea Schinoasa sunt Romi, totodata mentioneaza ca acestia se supara daca sunt atestati ca Romi. Din discutie cu primarul aflam ca localnicii sunt deosebiti prin spiritul liber si nedorinta de a se stabili cu un serviciu permanent, si in orice caz daca acestia primeau paminturile ei ar fi vindut pentru ca nu sunt deprinsi sa lucreza pamintul, ci sunt obisnuiti sa cistige existenta altfel. Primarul sustine ca localnicii se supara daca sunt numiti Romi.

Din discutia cu localnici am facut impresia ca ei se autoidentifica ca fiind Romi, sau cel putin nu contesta apartenenta. Am incercat sa gasim cel putin o singur document oficial unde ar figura constatarea nationalitatii (in sensul apartenentii etnice, deoarece pasapoartele sovietice contin faimoasa linie 5-nationalitatea/etnia) inasa nu am reusit sa gasim nici un exemplu. Totusi se pare ca majoritatea se identifica ca etnia Roma, pentru ca din intrebarile indirecte sau vorbind despre alte chestiuni, ei adeseori faceau referinte la identitatea sa de Romi in sensul pozitiv in contrast cu conditiile materiale de viata in comparatie cu alti Romi care duc incomparabil mai bine, adica expresii "Cel fel de Romi suntem noi daca suntem atat de saraci?"

Exteriorul localnicilor in multe cazuri provoaca inducerea in eroare pentru ca cel putin citeva familii erau mixte, copiii acestora fiind clar diferiti prin constitutia si aparenta (culoarea parul, culoarea pielii, etc) de ceilalti copii. Se pare ca aceasta a fost contributia noilor elemente care au venit in aceasta localitate. Un barbat, care nu se considera Rom, venit dintr-un alt sat, a concluzionat ca pentru el "e mai bine sa fie casatorit cu o tiganca de treaba decit cu o moldoveanca". Insa o buna parte din localnici, in special persoane in virsta inaintata, dupa aparenta exterioara puteau fi identificate, in masura in care tipajul persoanei Roma poate fi caracterizat in aceasta regiune, ca apartinind etniei Roma.

6.2 Limba

Localnicii nu vorbesc limba Roma intre ei. Un numar redus de persoane utilizeaza limba Roma in viata lor de fiecare zi.

Se pare ca limba nu poate figura ca un element distins in determinarea apartenentei localnicilor de etnia Roma.

6.3 Traditiile

Nu am observat ceva deosebit in traditiile localnicilor in modul de viata din satele din imprejurime sau din aceasta regiune, luind in considerare saracimea si conditiile foarte grele materiale de viata. Astfel, probail nici acesta criteriu nu ar purtea servi un element obiectiv in identitatea Roma.

---

⁵ Constatările din acest subcapitol au un caracter teoretic lansat în vederea provocării discuțiilor.

7. Concluzii si recomandari

Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova considera si indeamna autoritatile locale si centrale de a lua masurile necesare pentru a:

- asigura alegerea unui consilier din partea comunitatii Schinoasa in consiliul comunal Tibirica;
- elimina practicile discriminatorii in vederea alocarilor pentru educatie cultura pentru comunitatea Schinoasa;
- asigura conditiile minime umane de existenta: apa curenta si potabila, electricitatea, telefon, distribuirea cu prioritate a ajutoarelor materiale;
- construi drumul cu acoperire tare pina la Schinoasa;
- asigura scolarizarea primara si crearea conditiilor pentru scola secundara;

Intrebarile si informatiile suplimentare:

1. Bugetul Tibirica, 2000 si 2001
2. Capitolele venit si cheltuieli, exact cifre: salarii, cultura educatie, asistenta medicala, etc pe comunitati aparte-Tibirica, meleseni si Schinoasa
3. Legea APL, alegerea consilierelor, etc
4. Contributie in bugetul din partea Schinoasa.
- 5.